

ANI MA _LS

WARSZTATY ANIMACJI ANIMA_LS

9-13.08
2020
Kraków

Pracownia OKO | pl. Matejki 10/1
Akademia Sztuk Pięknych | ul. Karmelicka 16

ORGANIZATOR WARSZTATÓW

Fundacja Promocji Kultury Artystycznej, Filmowej
i Audiowizualnej Etiuda&Anima
ul. Morawskiego 5/220C, 30-102 Kraków

PROWADZENIE WARSZTATÓW

Daria Rzepiela
Tomasz Wełna

UCZESTNICY WARSZTATÓW

Monika Chaberka
Anna Dudek
Victoria Frechet
Justyna Janawa
Dominik Kotlarz
Iga Kotulska
Justyna Rusinek
Julia Zebrzyńska

MUZYKA

Ethan Smith

PROJEKT GRAFICZNY

Paweł Gąsienica-Marcinowski

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Paweł Gąsienica-Marcinowski, Katarzyna Surmacz

Dofinansowano ze środków Narodowego Centrum Kultury
w ramach programu Kultura – Interwencje 2020

ANIMA_LS

Projekt ANIMA_LS ożywiający kamienne rzeźby i godła Krakowa umieszczone nad drzwiami krakowskich kamienic miał na celu zwrócić uwagę na niezwykłą architekturę Krakowa i jej subtelne elementy. Na wielu starszych i modernistycznych kamienicach Krakowa m. in. na ulicy Karmelickiej 35, św. Jana 30, Urzędniczej 37, 55, 57, Lelewela 5, Metalowców 5, Filareckiej 16, 18, Chopina 8, Garncarskiej 21, Aleja Krasińskiego 5, Józefa Sarego 17, Retoryka 1, 9 nad wejściem do budynku umieszczone są w formie rzeźby czy godła w postaci zwierząt, rzadziej ludzi lub przedmiotów. Podczas wakacyjnych warsztatów dla młodzieży oraz dorosłych wybrane godła zostały bohaterami filmu animowanego. Postaci te ruszają z miejsca i wchodzą w interakcję, opowiadając animowaną historię z miastem w tle.

ANIMA_LS

„Dzisiejsze miasta jak te nasze księżnice: długie szeregi domów wyciągnięte wzdłuż ulic, jeden tuż przy drugim, jeden jak drugi — cała różnica w numerze. Nie tak było dawniej. Domów było niewiele, ale co jeden to inny, mocno zbudowany, rzeźbami zewnątrz pokryty — jak oprawy owych kodeksów — wewnątrz i na fasadach freski — jak tam miniatury. Miał każdy swe odrębne artystyczne piętno i nie numerem się pisał, lecz widniało na nim jego własne godło. Takich godeł poczet niewielki dochował się po dziś dzień i w Krakowie; więcej znikło bezpowrotnie wraz ze starymi domami i dziś jeszcze znika raz po raz, gdyż właśnie i stare domy znikają niestety. A szkoda! Bo jak wszystko, co nam przeszłość przekazała w spuściznie, tak i te godła są interesującym i poszanowania godnym zabytkiem, świadectwem minionej kultury, tej, z której dzisiejsza wyrosła i na której się opiera.”

„Godła domów krakowskich”,
Adolf Sternschuss, Kraków 1899

Godła na krakowskich kamienicach jest tak wiele, że tworzą już swoiste zjawisko. Sporadycznie godła takie umieszczano też nad wejściami do budynków w Gdyni, Poznaniu czy Lwowie. W Krakowie godła to często spore kompozycje rzeźbiarskie w znacznej części wykonane przez nieznaną autorów, ale nie brak też rzeźb sygnowanych.

Tradycja dekorowania krakowskich kamienic godłami sięga czasów średniowiecza. Zwyczaj, który narodził się przed wiekami przetrwał i zachował swoją ciągłość, aż do narodzin nowoczesnego samorządu w dobie autonomii galicyjskiej. Coraz szybszy rozwój miasta pod koniec XIX wieku oraz na początku XX chętnie czerpał z tego dziedzictwa wprowadzając do przestrzeni coraz większego Krakowa nowe motywy i bohaterów. Godła w postaci płaskorzeźb, dekoracji ceramicznych, malarskich lub witraży budowały lokalny koloryt i specyfikę znajdując szczególne zainteresowanie w okresie przełomu wieków i narodzin secesji. Tradycja bogatego detalu architektonicznego, którego obowiązkowym elementem było oryginalne

godło, znalazła swoje szczególnie owocne zastosowanie w okresie międzywojennym.

Poszerzenie granic miasta w 1910 roku umożliwiło już po zakończeniu pierwszej wojny światowej szybką rozbudowę miasta: na terenie Półwsia Zwierzynieckiego, Czarnej i Nowej Wsi, Grzegórzek i wielu innych nowych części Krakowa zaczęły wyrastać coraz większe i coraz bogatsze w swoim wyposażeniu kamienice i domy jednorodzinne. Choć ich architektura, szczególnie w latach 30. coraz mocniej ciążyła w stronę wzorów modernistycznych budynki te wciąż ozdabiane były godłami, które najczęściej posługiwały się motywami zwierzęcymi lub kompozycjami postaciowymi, często odwołującymi się do historii i tożsamości miasta lub dziejów rodziny inwestora. Z czasem ich estetyka również ewoluowała w stronę geometryzacji, a w niektórych przypadkach także abstrakcji. Nad kształtem powstających aż do wybuchu wojny dekoracji czuwały władze miasta, a do ich przygotowania często zatrudniano znanych artystów i dekoratorów, np. Karola Hukana lub Karola Muszkieta.

Krakowskie kamienice poniosły w czasie ostatniej wojny tylko nieznaczne straty dlatego też przetrwały godła, które je zdobią. Zachowały się one w niezmienionym stanie dlatego, że wykonane były zazwyczaj bardzo starannie, a fasady kamienic po wojnie nie były restaurowane. Są one zachowane wzdłuż kilkudziesięciu ulic, a ilość ozdobionych nimi

kamienic sięga ponad stu obiektów (głównie w zachodniej części Krakowa, bujnie rozwijającej się po I wojnie światowej). Przeważnie godła znajdują się, jak to zazwyczaj miało miejsce, nad wejściami do domów, niekiedy jednak stanowią główny element dekoracyjny fasady. Najczęściej wykonywano je ze sztucznego kamienia i szlachetnego tynku. Posługiwano się też techniką sgraffita, majoliką i mozaiką. Do najczęstszych motywów należą zwierzęta, np.: żubr, lew, słoń, jelonek, sarenka, koza, zając, kot, wiewiórka, jaszczurki, paw, cietrzew, delfin, różne ryby. Ze zwierząt fantastycznych można odnaleźć smoka, pegaza czy gryfa. Te zoomorficzne przedstawienia stanowią blisko połowę dwudziestowiecznych godeł krakowskich. Dostatecznie często przedstawiano też jako godła kobiety lub dziewczęta grające na różnych instrumentach, niosące płody ziemi, owoce lub kwiaty. Pojawiają się też sylwetki dzieci oraz mężczyzn, jednak znacznie rzadziej. Na specjalną uwagę zasługują godła o krakowskiej tematyce: Krak, rycerz walczący ze smokiem lub też sam smok oraz Lajkonik.

Godła rozsiadane są po przestrzeni niemalże całego międzywojennego Krakowa.

Źródło merytoryczne:

„Godła domów krakowskich”, Adolf Sternschuss, Kraków 1899

artykuł Jana Samka „Od elefanta do strzelca: godła kamienic krakowskich w dwudziestolecie (1919-1939)”

Podczas warsztatów wykorzystywaliśmy zarówno najstarsze godła Krakowa: Lew z Kamienicy Podelwie na ul. Grodzkiej czy Pająk z Kamienicy Pod Pajakiem, który znajduje się przy ulicy Karmelickiej 35, jak i modernistyczne godła z lat 30-tych: Sum ul. Filarecka 18, Strzelec, dziewczyna z łukiem ul. Kolberga 11, Jelonek ul. Chopina 8.

PODELWIE

Kamienica Podelwie
ul. Grodzka 32

Zabytkowa kamienica mieści się przy ulicy Grodzkiej 32, kilkadziesiąt metrów za Placem Wszystkich Świętych po lewej stronie idąc od Rynku Głównego do Wawelu. Kamienica została wzniesiona na początku XV wieku przez Parkiera. Podelwie – godło przedstawia lwa pochylonego nad dwoma lwiatkami. To najstarsze w Krakowie godło kamieniczne, od którego pochodzi też nazwa budynku. Znajdująca się w niszy rzeźba była wzmiankowana już w 1430 roku. Warto zwrócić uwagę, że do drugiej połowy XIX wieku domy nie posiadały ustalonej numeracji, nadawano im nazwy związane z właścicielami lub herbami widniejącymi na fasadach. Kamienica w obecnym kształcie powstała w połowie XIX wieku ze scalenia dwóch wcześniejszych budynków – *Podelwie* oraz drugiego, sąsiadującego z nim od strony południa. W XVI wieku gmach należał do rodziny Bonerów, ściśle związanej z dworem ostatnich Jagiellonów. W roku 1562, Jan Boner sprzedał kamienicę miastu, do którego należała aż do początków XIX stulecia. Po pożarze miasta dom uzyskał klasycystyczną fasadę, którą nadbudowano o trzecie piętro w 1924 roku. Wnętrza kamienicy kryją wiele detali architektonicznych o charakterze gotyckim i renesansowym.

ZŁOTY SŁOŃ

Kamienica Pod Złotym Słoniem
na rogu ul. Grodzkiej i Placu Wszystkich Świętych

Kamienica została wydzielona z sąsiedniej kamienicy przy ulicy Grodzkiej 15 po wielkim pożarze Krakowa w 1850. Na fasadzie budynku umieszczono płaskorzeźbę przedstawiającą złotego słonia. W 1932 Tadeusz Oświecimski założył na parterze kamienicy aptekę, która od godła domu nazywana była „Apteką pod Złotym Słoniem”. W 1950 kamienica została przejęta na własność miasta.

PAJĄK

Kamienica Pod Pajakiem
ul. Karmelicka 35

Jest to dom własny projektanta i architekta Teodora Talowskiego, który był jednym z najciekawszych i najoryginalniejszych architektów XIX stulecia. Ze względu na jego plastyczną wyobraźnię i nieszablonowe myślenie mówiono o nim jako o polskim Gaudim. Największą liczbę budynków, bo aż 16, stworzył dla Krakowa. Luźno łączył pomysły architektoniczne zaczerpnięte m.in. z późnego gotyku, renesansu czy manieryzmu oraz dodawał autorskie elementy. Znany był też z zamiłowania do asymetrii zarówno jeśli chodzi o fasady jak i wnętrza budynków. Znakiem rozpoznawczym architekta była także ciemnoczerwona cegła, wyrabiana ponoć według własnej receptury, prawie zawsze występująca w zestawieniu z nieociosanymi, surowymi kamieniami oraz zielenią. Dom został zbudowany w latach 1889-1890 w charakterystycznym dla stylu artysty przetworzeniem stylów historycznych, nawiązuje do gotyku i flamandzkiego renesansu. Elewacja powstała z zestawienia czerwonej nieregularnej cegły własnego pomysłu i białego kamienia.

Na program ikonograficzny kamienicy składa się wyobrażenie pająka w sieci i symbole solarne (dysk i słońce). Zdaniem Wojciecha Bałusa tutaj pająka należy powiązać z czasem (pajęczyna jest wszak tworem szybko przemijającym, powstającym na ruinach, gdzie zamiera życie; na fasadzie znajduje się zegar słoneczny, a mury wydają się być stare).

SPLECIONE JASZCZURKI

Kamienica Pod Jaszczurami
Rynek Główny 8

Kamienica powstała w XV wieku. Tak naprawdę nazywa się *Pod Jaszczurką lub Włoską*. Na jej parterze zachowały się sklepienia zwane piastowskimi. Ma renesansowy portal, a kamienne godło nad portalem – splecione jaszczurki – jest kopią oryginalnej rzeźby gotyckiej, która znajduje się w Muzeum Narodowym. Kamienica od zawsze należała do mieszczan: w XVI w. do kupieckiej rodziny Krupków, a następnie do rodzin aptekarskich, między innymi do Ronenbergów i Hallerów, którzy aptekę posiadali na parterze (XVII w). Od XVIII w. należała do Bractwa Włoskiego i wtedy zmieniono ją na kamienicę czynszową. Od 1960 r. działa tu znany muzyczny klub Pod Jaszczurami.

PAW

Kamienica pod pawiem
ul. św. Jana 30

Nazwa kamienicy powstała w XVII wieku i pochodzi od późnorenesansowego godła umieszczonego na fasadzie. Sam paw ma wiele znaczeń. Przedstawiany był jako symbol pozytywny: godności, dostojności i przepychu. W Azji wierzono, że zjedzenie mięsa pawia zapewniało wieczną młodość i nieśmiertelność. Gdy przyjrzymy się uważnie, zobaczymy, że przedstawiony na godle paw patrzy na swoje nogi i płacze. Podobno winna jest temu niewdzięczna, lecz przebiegła przepiórka. Pożyczyła nogi pawia, oddając mu własne, na czas turnieju tańca, w którym brała udział. Turnieju nie wygrała, ale tak jej się te pawie nogi spodobały, że ich już mu nie oddała.

Kamienica od 1496 roku należała do miasta i nazywała się Dom Panów Radziec Krakowskich. Była wydzierżawiana karczmarzom i piwowarom, którzy mieli tu zajazd i karczmę. Znajdował się tu także browar, później nawet produkowano miód pitny.

ANIMA MA _LS

Pod koniec XIX stulecia nasilił się udział Żydów w ruchu budowlanym Krakowa. Inwestowali kapitał w działalność budowlaną związaną przede wszystkim ze wznoszeniem kamienic, przynoszących stałe i pewne źródło dochodów. Ponadto Żydzi zaczęli coraz częściej wybierać zawód budowniczego i architekta. Wynikało to z korzystnych przeobrażeń zachodzących w monarchii austro-węgierskiej po uchwaleniu 21 grudnia 1867 roku konstytucji, nadającej Żydom pełne prawa obywatelskie. Popularność żydowskich architektów i budowniczych wzrosła w okresie dwudziestolecia międzywojennego, a zwłaszcza w latach trzydziestych XX wieku. W tym okresie w Krakowie pracowało około 80 architektów i budowniczych pochodzenia żydowskiego, stanowiąc jedną trzecią ogółu lokalnego środowiska branżowego. Do najwybitniejszych przedstawicieli tego grona należeli m.in.: Leopold Bachner, Ignacy Bierer, Bernard Bierkenfeld, Alfred Düntuch, Juliusz Eintracht, Izidor Goldberger, Zygmunt Grünberg, Edward Kreisler, Szulem Mehl, Samuel Manber, Adolf Siódmak, Fryderyk Tadanier, Józef Wetzstein. Miasto zawdzięcza im przede wszystkim szereg interesujących realizacji z zakresu architektury mieszkaniowej. Zdecydowana większość krakowskich architektów i budowniczych Żydów zginęła podczas II wojny światowej.

SUM

ul. Filarecka 18

Kamienica z 1937 r. wg projekt Szulema Mehla.

JELONEK

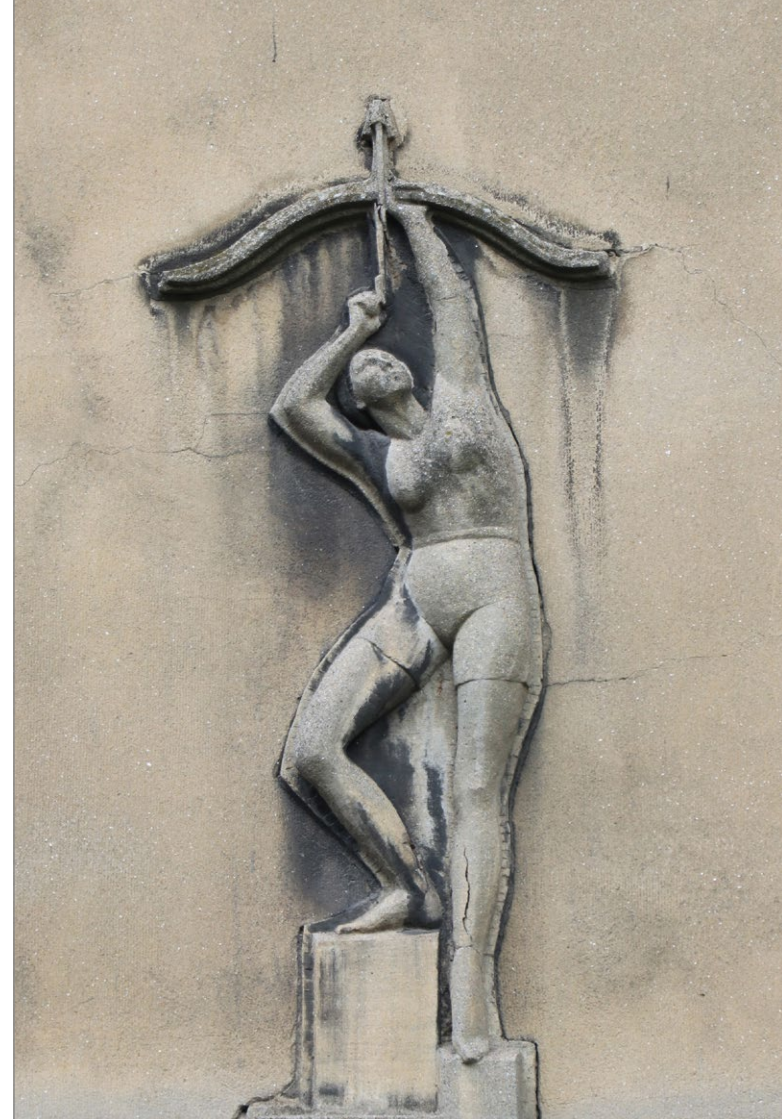
ul. Chopina 8

Kamienica z 1937 r. wg projektu Samuela Manbera.

STRZLEC DZIEWCZYNA Z ŁUKIEM

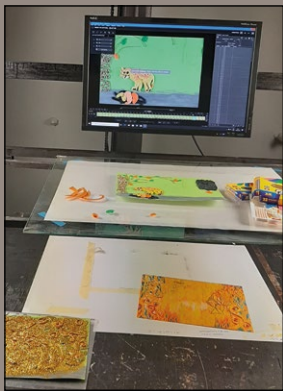
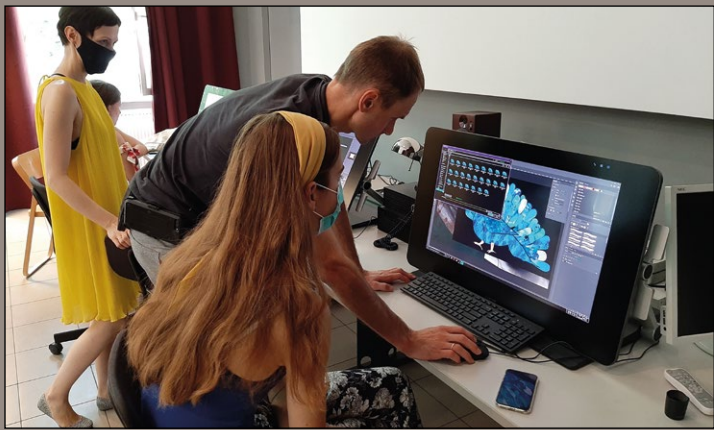
ul. Kolberga 11

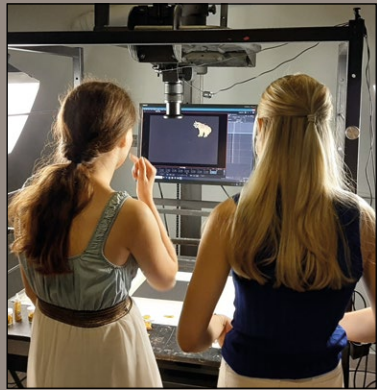

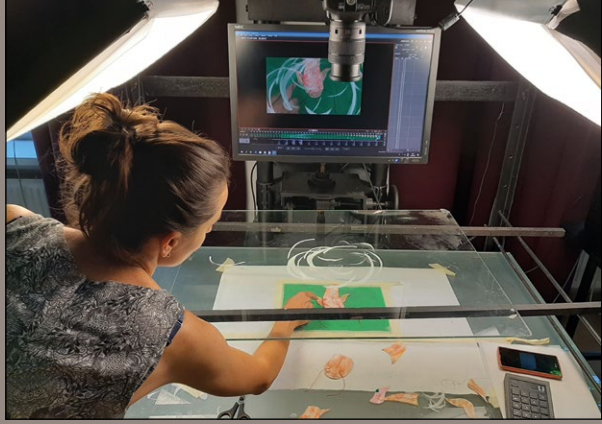
LEW ZABIJAJĄCY JELENIA

ul. Starowiślna 22

ORGANIZATOR

Fundacja Promocji Kultury
Artystycznej, Filmowej
i Audiowizualnej Etiuda&Anima

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

Dofinansowano ze środków
Narodowego Centrum Kultury
w ramach programu
„Kultura – Interwencje 2020”

PARTNERZY

Pracownia OKO

ASP Kraków

Akademia Sztuk Pięknych
im. Jana Matejki w Krakowie
1818

Międzynarodowy Festiwal Filmowy

